

разом формують цілісний педагогічний процес [1]. Педагогічне спілкування є основною формою здійснення педагогічного процесу. Уміння спілкуватися – одна з невідмінних умов досягнення педагогічної майстерності [5-8].

Отже, техніка педагогічного спілкування має складатися з таких компонентів: стиль поведінки викладача; навчання комунікативних умінь; оцінка емоційного стану викладача і студентів; формування позитивних міжособистісних стосунків зі студентами; уміння стримувати почуття й емоції й допомога студентам у подоланні страху, невпевненості; правильна постановка голосу, управління мімікою і жестами; стиль педагогічного спілкування викладач вибирає залежно від типу комунікативності (ступінь товариськості, манера поведінки).

Список використаної літератури

1. Основы дидактики в профессиональной деятельности преподавателя медицинского вуза и колледжа / Под ред. М.Г. Романцова.– СПб., 2010. – 94 с.
2. Кайдалова Л.Г. Педагогічна майстерність викладача: навчальний посібник / Л.Г. Кайдалова, Н.Б. Щокіна, Т.Ю. Вахрушева. – Х.: НФаУ, 2009. – 140 с.
3. Ершов П.М. Общение на уроке, или режиссура поведения учителя/ П.М. Ершов, А.П. Ершова, В.М. Букатов.– 2-е изд., перераб. и доп.– М.: Флинта, 1998. – 336 с.
4. Митина Л.М. Психологическая диагностика коммуникативных способностей учителя: учебное пособие/ Л.М.Митина; Кемер. обл. ин-т усовершенствования учителей; Психол. ин-т Рос. акад. образования.– Кемерово: Кемер. обл. ИУУ, 1996.– 49 с.
5. Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація: навчальний посібник / Н.П. Волкова. – К.: ВЦ «Академія», 2006. – 256 с.
6. Томан Иржі. Мистецтво говорити / Пер. з чес. В.І. Романця. – 3-є вид. –К.: Україна, 1996. – 269 с.
7. Лещенко Т. О. Професіоналізм спілкування в структурі педагогічної майстерності викладача вищої медичної школи / Т. О. Лещенко, В. Г. Юфименко // Сучасні технології управління навчальним процесом у вищих медичних навчальних закладах : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю. – Полтава, 2014. – С. 124–125.
8. Бойко В.В. Голосовая культура – неотъемлемая часть педагогической культуры преподавателя / Бойко В.В., Макаров В.В., Перетяга Л.Е. // Материалы XLVI учебно-методической конференции «Педагогична культура викладача вищої школи». – Х., 2012. – С. 25-27.

АКТИВІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ НА ЛЕКЦІЯХ ІЗ МЕДИЧНОЇ БІОЛОГІЇ

**Дубінін С.І., Клепець О.В., Пілюгін В.О., Ваценко А.В., Улановська-Циба Н.А.,
Передерій Н.О., Рябушко О.Б.**

Українська медична стоматологічна академія

Узагальнено педагогічний досвід застосування методів і прийомів активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів під час викладання медичної біології, що розглядається як необхідна передумова підвищення якості освітнього процесу.

Ключові слова: якість освіти, методи і прийоми навчання, лекція, активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів.

The article summarizes the pedagogical experience of applying methods and techniques of activation of students' educational and cognitive activity during the teaching of medical biology, which is considered as a necessary prerequisite for improving the quality of the educational process.

Keywords: quality of education, teaching methods and techniques, lecture, activation of students' educational and cognitive activity.

Non scholae, sed vitae discimus.

Навчаємося не для школи, а для життя.

Стратегічним вектором розвитку сучасної вищої освіти в Україні стали підвищення рівня професійної підготовки студентів, виховання самостійності, відповідальності, розвиток інтелектуальних здібностей, формування активної й усвідомленої життєвої позиції. Особливої ваги це набуває у сфері підготовки кваліфікованих медичних кадрів, від яких залежатимуть життя і здоров'я пацієнтів. Ураховуючи постійне зростання обсягу наукової інформації й динамічні умови на ринку праці, майбутній лікар має володіти не просто сумою академічних знань, а й низкою спеціальних умінь, навичок і особистих якостей, що допомогатимуть постійно вдосконалювати фахову компетентність.

Ефективність навчально-виховного процесу у вищій школі потребує широкого застосування методів і прийомів активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів як необхідної передумови належного рівня якості професійної освіти.

Активізація когнітивних процесів здобувача освіти відбувається тоді, коли в нього формуються глибокий інтерес і внутрішнє бажання до опанування знань, умінь, навичок, тобто коли зовнішня мотивація навчальної діяльності (з боку викладача і закладу освіти) переростає у внутрішню (з боку того, хто вчиться). Отже, поняття активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, з одного боку, означає якісний рівень їхньої діяльності, якому притаманна певна система ознак (подолання пасивності й стереотипності, спаду і застою в розумовій сфері, творчість та ініціативність тощо), а з іншого – цілеспрямоване керування процесом пізнання студентів шляхом створення оптимальних психолого-педагогічних умов, підпорядковане меті професійної підготовки, яке спрямоване на формування внутрішніх мотивів і цілей здобуття знань [5].

У системі вищої медичної освіти до числа дисциплін, що складають фундамент фахової підготовки майбутніх лікарів, належить медична біологія – наука про біологічні основи функціонування людського організму на всіх рівнях організації живих систем. Дисципліна вивчається студентами на першому курсі й створює передумови успішного засвоєння ними знань із профільних теоретичних і клінічних професійно-практичних дисциплін – медичної хімії, медичної генетики, клінічної імунології, інфекційних хвороб із епідеміологією, внутрішньої медицини, хірургії, педіатрії тощо. Тому вже від самого початку навчання надзвичайно важливо пробудити в студентів інтерес до цього предмета, відпрацювати в них підходи активного здобуття знань і сформувавши потребу їх постійного поповнення. Проблеми активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, підвищення результативності їхнього навчання стали предметом постійного обговорення викладачами на методичних семінарах кафедри медичної біології. У процесі обміну педагогічним досвідом ведеться спрямований пошук найбільш оптимальних методів і прийомів викладання дисципліни з урахуванням принципу активності навчання й індивідуальних особливостей студентів [2].

Однією із сучасних освітніх тенденцій стало підвищення ролі самостійної роботи студентів. Викладача розглядають як своєрідного менеджера, який виконує організацію й управління навчально-виховним процесом, його діяльність полягає в наданні допомоги студенту самостійно здобувати фахові компетентності [1]. Разом із тим, на тлі скорочення обсягу годин аудиторної роботи ще більше зростає вагомість педагогічного впливу викладача під час організації традиційних форм навчального процесу, насамперед лекції. Сучасна лекція має пробудити інтерес до предмета, зорієнтувати студента в основних проблемах змісту, озброїти його фундаментальними знаннями і науковими методами пізнання. Як форма організації навчання і метод навчання водночас, лекція має не лише виконувати функцію повідомлення знань, а й навчити мислити, формувати вміння використовувати здобуті знання, виховувати позитивні особистісні якості [6].

Активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів на лекціях із медичної біології вимагає застосування цілої низки психолого-педагогічних та організаційно-технічних прийомів [2;3], що реалізуються викладачами на всіх етапах заняття. На його початку акцентується увага на темі лекції, її важливості для майбутньої професійної діяльності, зв'язку з практикою, повідомляється план і рекомендовані джерела для додаткового опрацювання матеріалу; увага аудиторії підтримується шляхом зміни інтонації й темпу мовлення, розстановки логічних наголосів, постановки риторичних запитань тощо.

У частині викладу основного матеріалу перевага віддається формалізації теоретичних положень, широкому використанню символів, формул, структурно-логічних схем, що сприяє швидшому встановленню істотних зв'язків між науковими поняттями і покращує їх розуміння. Ключовим механізмом активізації розумового процесу стає проблемна ситуація, яка полягає в усвідомленні суб'єктом пізнання неможливості вирішити поставлене завдання наявними засобами [4]. На лекціях із медичної біології часто використовуються такі прийоми створення проблемної ситуації як пряма постановка проблеми, проблемне питання, повідомлення суперечливої інформації (парадокс) або протилежних думок із певного питання, зіставлення життєвих знань із науковими тощо. Запам'ятовування навчальної інформації стимулюється шляхом формування мимовільного інтересу за рахунок наведення яскравих фактів (із біографії вчених, з історії наукових відкриттів), образних порівнянь, а також прийомів емоційної розрядки (жарт, дотепне зауваження).

Незамінним засобом активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів на лекції стало використання мультимедійних технологій, які забезпечують комбінування різних форм представлення інформації (текстової, цифрової, графічної, анімованої та відео) на одному носіїві. Грамотно підготована презентація орієнтована на доступне сприйняття інформації цільовою аудиторією, чому сприятимуть глибокий зміст і лаконічне оформлення: кількість слайдів у презентації та символів на кожному слайді має бути мінімально можливою, вирішальним у сприйнятті цієї інформації є пояснення викладача. Під час викладання лекцій із медичної біології до складу мультимедійних презентацій навчального матеріалу найчастіше включаємо ілюстрації графічних об'єктів (рисунок, схеми, діаграми), фотоілюстрації (фотографії хвороб, синдромів або портрети дослідників), анімацію (супровід усного викладу), ілюстровані запитання (використовуються для повторення і закріплення знань), відеофрагменти навчальних фільмів або програм (теми «Розмноження на клітинному рівні», «Організмний рівень організації генетичної інформації. Взаємодія генів», «Зчеплене успадкування. Генетика статі», «Молекулярно-генетичні механізми онтогенезу»; теми змістових модулів «Медична гельмінтологія» і «Медична арахноентомологія», а також завершальна тема курсу «Синтетична теорія еволюції. Особливості дії еволюційних факторів у популяціях людей. Біосфера як система, що забезпечує існування людини») тощо [3].

Важливим є досягнення оптимального темпу лекції, який має бути достатньо повільним, аби більшість студентів встигала відстежувати думку і робити продуктивні записи, і водночас досить швидким, аби втримувати увагу слухачів, не дозволяти їм відволікатися і втрачати зосередженість. Ефективніша взаємодія зі слухачами досягається за рахунок переміщення викладача аудиторією, встановлення зорового контакту тощо.

На завершальному етапі лекції викладач проводить повторення й узагальнення поданого матеріалу, пропонує студентам дати відповіді на заздалегідь заготовлені вузлові запитання, залучає слухачів дійти спільних висновків. Доцільним у аспекті системності навчання є повідомлення студентам теми наступної лекції та формування в них пізнавальної мотивації до її відвідання.

Технологічні паузи між етапами заняття, на перерві до і після лекції викладач заповнює активним спілкуванням зі студентами: дає вказівки щодо підготовки теми до практичних занять, інструкції з пошуку додаткових джерел, поради щодо ведення конспекту; елементом майстерності при цьому є персоніфікований підхід, спілкування за принципом «з усіма і з кожним», коли будь-який студент може опинитися в центрі уваги.

Відбираючи зміст навчального матеріалу і продумуючи засоби його представлення на лекції, викладач прагне до уникнення рутинності й монотонності. Навіть виголошуючи одну й ту саму тему, лектор щоразу має знаходити щось нове і цікаве для себе, в іншому разі важко сподіватися на зацікавленість та активність аудиторії. Якщо зовнішніми показниками активності студентів на лекції стають поставлені ними запитання, їх участь у дискусії, а також якісно підготовлені конспекти, то справжнім результатом правильно організованої навчально-пізнавальної діяльності студентів на лекції є сформовані в них знання з дисципліни і мотиваційні установки до її вивчення.

Отже, навчально-пізнавальна активність студента – це складне психолого-педагогічне явище, тісно пов'язане із внутрішньою вмотивованістю навчання і розвитком пізнавального інтересу. Активізація навчально-пізнавальної діяльності майбутніх лікарів на лекціях із медичної біології досягається за рахунок реалізації низки психолого-педагогічних і організаційно-методичних прийомів, які потребують постійного вдосконалення й ефективного відпрацювання викладачем як координатором навчального процесу.

Список використаної літератури

1. Балахонов А.В. Фундаментализация медицинского университетского образования / А.В. Балахонов. – СПб.: Изд-во СПбГУ, 2004. – 232 с.
2. Дубінін С.І. Застосування інноваційних технологій як запорука підвищення ефективності та якості навчання у вищій школі / Дубінін С.І., Ващенко А.В., Пілюгін В.О., Улановська-Циба Н.А., Передерій Н.О., Рябушко О.Б., Овчаренко О.В. // Медична освіта. – 2016. – № 4 (72). – С. 12–14.
3. Дубінін С.І. Навчально-методичне та матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу при викладанні медичної біології / Дубінін С.І., Пілюгін В.О., Ващенко А.В., Улановська-Циба Н.А., Передерій Н.О., Рябушко О.Б. // Вісник проблем біології і медицини. – 2018. – № 3 (145). – С. 220–223.
4. Кудрявцев Т.В. Проблемное обучение – истоки, сущность, перспективы / Т.В. Кудрявцев. – М.: Знание, 1991. – 389 с.
5. Луценко А. Активізація пізнавальної діяльності студентів під час вивчення української мови як іноземної [Електронний ресурс] / Альона Луценко. – Режим доступу: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/2401>. – Назва з екрана.
7. Радченко М.І. Засоби активізації пізнавальної діяльності студентів на лекціях / Радченко М.І., Голубева М.О., Бахтіярова Х.Ш. // Наукові записки НаУКМА. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. – 2015. – Т. 175. – С. 29–32.

ОРГАНІЗАЦІЯ І ЗМІСТ ВИХОВНОЇ РОБОТИ НА КАФЕДРІ ІНОЗЕМНИХ МОВ З ЛАТИНСЬКОЮ МОВОЮ ТА МЕДИЧНОЮ ТЕРМІНОЛОГІЄЮ

Ефендієва С.М., Бугасенко К.С., Ніколаєва Н.М., Мелащенко М.П., Гаврильєва К.Г.

Українська медична стоматологічна академія

Висвітлено досвід проведення виховної роботи на кафедрі іноземних мов з латинською мовою та медичною термінологією.

Ключові слова: виховна робота, художньо-естетичне виховання, інтелектуальне виховання.

The experience of educational activity, of the Department of Foreign Languages with Latin and Medical Terminology is reflected in our article.

Keywords: pastoral work, artistic and aesthetic education, intellectual education.

У ст. 26 Закону України «Про вищу освіту» зазначається, що основні завдання закладу вищої освіти (ЗВО) полягають у формуванні особистості шляхом патріотичного, правового, екологічного виховання, утвердження в учасників освітнього процесу моральних цінностей, соціальної активності, громадянської позиції та відповідальності, здорового способу життя, вміння вільно мислити і самоорганізовуватися в сучасних умовах; забезпеченні органічного поєднання в освітньому процесі освітньої, наукової та інноваційної діяльності; створенні необхідних умов для реалізації учасниками освітнього процесу їхніх здібностей і талантів; збереженні та примноженні моральних, культурних, наукових цінностей і досягнень суспільства; поширенні знань серед населення, підвищенні освітнього і культурного рівня громадян [1].

З огляду на це виховна робота як важливий компонент виховного процесу в ЗВО спрямована на формування особистості студента, розвиток його потенційних можливостей, креативності, здатності до самовдосконалення. Розв'язання цих завдань уможливорюється за умови ефективної організації навчально-виховної діяльності студентів. У широкому педагогічному значенні виховна робота – це вплив педагога на студента в рамках реалізації його професійних функцій [3].

Виховна робота на кафедрі іноземних мов з латинською мовою та медичною термінологією проводиться згідно з планом виховної роботи, затвердженим ученою радою УМСА. Планування виховної роботи здійснюється на основі прийнятої в академії концепції виховної роботи і враховує основні вимоги Закону України «Про вищу освіту» й інших нормативних документів Міністерства освіти й науки та Міністерства охорони здоров'я України.

Відповідно до плану виховної роботи УМСА співробітники кафедри постійно є кураторами академічних груп студентів-іноземців. На кафедрі розроблено графік проведення індивідуальних виховних годин, на яких обговорюються важливі для студентів питання, їхня успішність, визначні події в країні, галузі охорони здоров'я і науки. Слід зауважити, що, на нашу думку, курація академічних груп має проводитися одним куратором у одній групі з першого до останнього курсу. Це особливо важливо на початковому етапі, оскільки тісна співпраця з куратором може стати одним із факторів, що сприяють подоланню студентами-першокурсниками «бар'єрних чинників», які зумовлюють формування адаптаційного синдрому: власне адаптаційних (мовних, соціокультурних, релігійних, інформаційних, кліматичних, побутових); психофізіологічних (перебудова особистості в умовах нового соціального середовища); навчально-пізнавальних (різниця в системах вітчизняної й іноземної освіти, нові навчальні вимоги й система контролю знань); організаційних (особливості навчально-виховного процесу, відповідальність за результати власної аудиторної та позааудиторної роботи); комунікативних [2].

Повертаючись до власне виховної роботи, зазначимо, що традиційно виокремлюють такі її напрями: художньо-естетичне, трудове, професійне, інтелектуальне, національно-патріотичне, утвердження здорового способу життя. Викладачі кафедри намагаються охопити різні напрями виховної роботи.

Художньо-естетичне виховання – це забезпечення спеціально організованих умов для духовного збагачення